

YTTRANDE

Dnr S2023/02604

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Stockholm den 12 december 2023

Effektiv och behovsbaserad digital vård (Ds 2023:27)

Sammanfattning

SPF Seniorerna stöder i huvudsak promemorians förslag.

Allmänt

Digital vård är ofrånkomlig och kan vara effektiv, men många kommer inte att ha tillgång till dessa tjänster:

- äldre som aldrig varit digitala
- äldre som har svårt att nyttja den digitala vårdcentralen på grund av nedsatt hörsel, syn, kognitiv försämring eller annan sjukdom
- multisjuka och sköra äldre som har för komplex sjukdomsbild för att deras problem ska kunna lösas med ett digitalt besök.

Undersökningar visar också att många äldre föredrar det fysiska mötet på vårdcentralen. Det finns en klar risk att den äldre patientgruppen får sämre tillgänglighet till vård på den fysiska vårdcentralen på grund av mindre resurser och undanträngningseffekter. I en enkät från SVT menar en av fyra vårdcentraler att ökad efterfrågan på vård för lättare besvär är ett problem, och att det framför allt är yngre som söker för sådana enklare besvär. En majoritet av 500 tillfrågade, slumpvis utvalda vårdcentraler, upplevde detta som ett problem och att det ibland finns orimliga förväntningar hos patienterna. I en intervju i SVT säger Marina Tuutma, ordförande i Svenska distriktsläkarföreningen, att de lägre trösklarna för att nå sjukvården i slutändan kan tränga undan patienter i större behov av vård, om vårdcentraler avsätter resurser specifikt till digital vård.

– Det här innebär att färre kan jobba med den fysiska vården, dit de svårast sjuka oftast vänder sig, sa hon till SVT. (Läkartidningen 2023-06-21)

SPF Seniorerna

Hantverkargatan 25, Box 225 74, 104 22 Stockholm

Tel 08-692 32 50 info@spfseniorerna.se

Org nr 88 80 00-2830 Pg 607678-0 Bg 5959-0182

www.spfseniorerna.se

Efter att Region Västra Götaland 2018 lanserade den digital vårdcentralen Närhälsan online har regionens kostnader för digital utomlänsvård minskat med 30–40 procent. Från VG-region kommer via personliga kontakter liknande signaler som i SVT-undersökningen, att det framför allt är den yngre gruppen som utnyttjar digitala kontakter. Dessa genererar ofta merarbete på vårdcentralen med provtagning och uppföljning av ordinarie läkare. Det har blivit en mycket tung situation på vårdcentralen där merparten besök nu utgörs av äldre multisjuka eller yngre med psykiatrisk problematik. ”Jag orkar bara jobba 2-3 dagar i veckan som det har blivit nu”, säger en erfaren läkare på en vårdcentral i Göteborg. Det innebär en ojämlig situation med hög tillgänglighet via digital vårdcentral och lägre tillgänglighet via fysisk vårdcentral för de som ej är digitala såsom många multisjuka och sköra äldre.

I dagens situation, där nätläkarna har blivit en viktig del av primärvården, är det bra att regionerna har ett liknande alternativ. Vi anser att den digitala vårdgivaren och den fysiska borde vara sammankopplade så att den vårdcentral patienten är listad på står för den digitala tjänsten. Det skulle troligen sänka tröskeln för många äldre att nyttja de digitala tjänsterna. Men vi ser med oro på att den digitala vården kommer att ta resurser från den fysiska vårdcentralen som för många äldre är den självklara mötesplatsen med läkaren och vården. Av samma anledning tycker vi inte att det är en självklar utveckling att nästa steg blir en nationell digital vårdtjänst inom specialistvården. Då skapar vi ett nytt system där de multisjuka äldre kan bli förlorarna. Liksom ordförande i Svensk förening för allmänmedicin, Magnus Isaksson, framhåller har också vi en oro för ”digitala vårdgivare som plockar russinen ur kakan och fragmenterar sjukvården”, (Dagens medicin 230919).

Många seniorer i Sverige saknar tillräcklig digital kompetens eller lever i ett digitalt utanförskap. Personer över 80 år är en snabbt växande åldersgrupp så denna digitala brist kommer att kvarstå under överskådlig tid. Därför är det angeläget att system utformas så att dessa seniorer inte skuffas undan i det digitala samhället.

10.3 Begreppet distanskontakt definieras

SPF Seniorerna stöder promemorians förslag att det i lagen införs en definition av begreppet distanskontakt som avser vårdkontakt i öppen vård där hälso- och sjukvårdspersonal och patient är rumsligt åtskilda.

Termen ”distanskontakt” kan vara lämplig och är lätt att förstå.

10.4 Skyldigheter att erbjuda patienter distanskontakter

SPF Seniorerna stöder promemorians förslag att regionerna ska erbjuda distanskontakt om det inte bedöms vara nödvändigt att vården utförs genom fysisk kontakt.

Det är bra att regionerna ska vara skyldiga att erbjuda distanskontakt. För många äldre är dock det fysiska besöket på vårdcentralen ett givet förstahandsalternativ. Därför är

det bra att promemorian föreslår att detta alternativ kvarstår och att man som patient fortfarande kan välja det framför distanskontakt.

10.5 Utomlänsvård genom distanskontakt ska föregås av en adekvat behovs- och lämplighetsprövning

SPF Seniorerna stöder promemorians förslag att patientens hemregion inte ska vara skyldig att ersätta kostnaden för distanskontakter som erbjuds av en annan region om distanskontakten inte har föregåtts av en adekvat behovs- och lämplighetsprövning.

Vad som är ”adekvat behovs- och lämplighetsbedömning” är otydligt. Enligt promemorian ska regionerna ges handlingsfrihet att utforma denna bedömning. Till exempel kan regionen godkänna en privat utförares egen triageringsfunktion eller kräva att patienten först triageras i regionens digitala plattform.

SPF Seniorerna anser att det vore rimligt med nationellt gemensamma kriterier och riktlinjer för anamnesupptagning och triagering. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) överväger en nationell lösning i sin rekommendation om gemensamma utomlänsersättningar för digitala vårdtjänster i primärvården m.m.

10.6 Patienten ska betala hemregionens patientavgift

SPF Seniorerna stöder promemorians förslag att patienten, vid utomlänsvård som sker genom distanskontakt, ska betala de vårdavgifter som tillämpas i patientens hemregion

Bra med samma avgift för likvärda alternativ.

I detta ärende har arbetsutskottet beslutat. Martin Engman, samhällspolitisk chef, har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också sakkunniga Aase Wisten deltagit.

Eva Eriksson
Förbundsordförande